

Ekki sama laun og heildarlaun

- Launaþróun í ósamræmi við framleiðni vinnuafls

Heildarlaunavísitalan

Hagstofan hefur birt nýja vísitölu, heildarlaunavísitöluna.

Heildarlaunavísitalan:

- Ný vísitala Hagstofunnar endurspeglar þróun heildarlauna*.
- Vísitalan er næm fyrir breytingum á vinnutíma og breytingum á samsetningu vinnuaflsins.
- Heildarlaunavísitalan hækkar þegar vinnutími eykst og ef hlutfall hálaunaðra af vinnuaflinu hækkar.
- Heildarlaunavísitalan endurspeglar því hagsveifluna að mun meira leyti en launavísitalan.

Launavísitalan:

- Hin gamalkunna launavísitala byggir á tímakaupi reglulegra launa**.
- Gamla launavísitalan miðar við fasta samsetningu vinnuafls og fastar vinnustundir en það er vissum annmörkum*** háð.
- Gamla launavísitalan er þ.a.l. **ekki** næm fyrir breytingum á vinnutíma eða samsetningu vinnuaflsins.

Skýringar (*): Heildarlaun: „Heildarlaun eru samtala allra staðgreiðsluskyldra launa einstaklinga fengin úr staðgreiðslugögnum.”

(**): Regluleg laun: „regluleg laun eru greidd mánaðarlaun fyrir umsaminn vinnutíma hvort sem um er að ræða dagvinnu eða vaktavinnu. Í þessum launum eru hvers konar álags-, bónus- og kostnaðargreiðslur, svo sem föst yfirvinna, sem gerðar eru upp á hverju útborgunartímabili.“

(***): Ef tímakaup þeirra sem vinna mikið og vinna lítið er ólíkt leiðir það til þess að launavísitalan getur gefið misvísandi mynd af launaþróun í landinu.

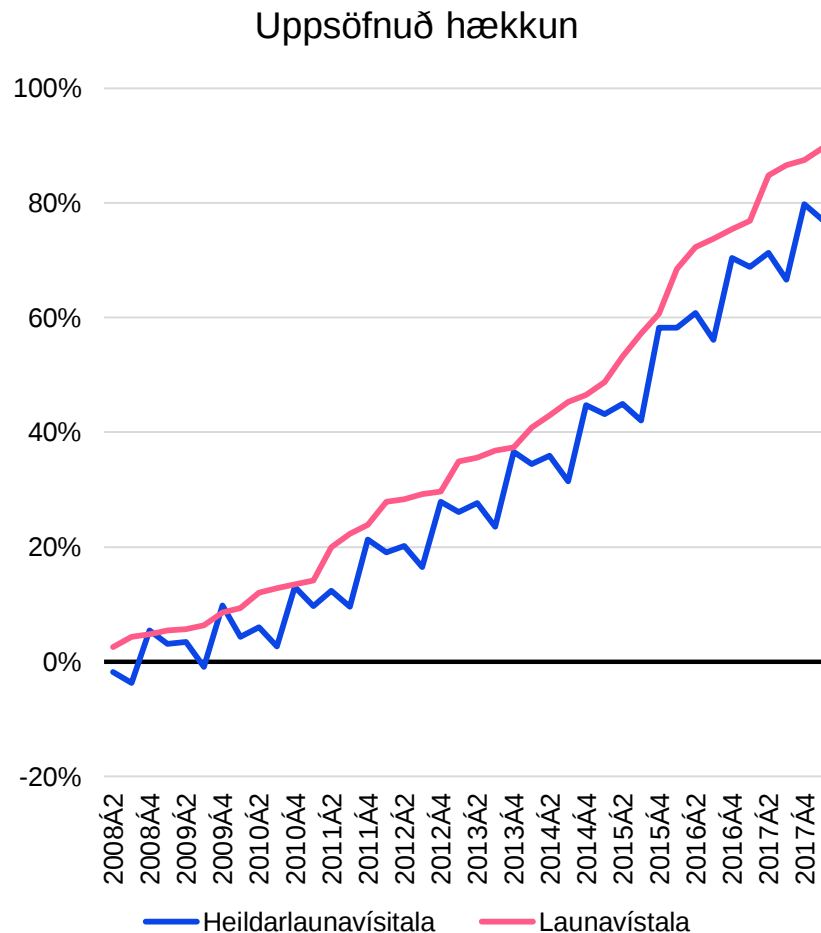
Heimildir: Hagstofa Íslands og Greiningardeild Arion banka

Tímakaup hefur hækkað umfram heildarlaun

Launavísitalan hefur hækkað um 90% en heildarlaunavísitalan um 77% frá árinu 2008.

- Ef lítið er á uppsafnaða hækkun heildarlaunavísitölunnar samanborið við launavísitöluna sést að hún er mun sveiflukenndari. Þetta skýrist af árstíðabundnum sveiflum.
- Á þriðja ársfjórðungi fjölgar sumarstarfsfólki sem leiðir til þess að láglæðingum fjölgar hlutfallslega og vísitalan lækkar. Á fjórða ársfjórðungi hverfa áhrif sumarstarfsfólks auk þess sem kemur til desemberuppbótar sem hækkar vísitöluna.
- Þessara áhrifa gætir ekki í gömlu launavísitölunni þar sem þar er miðað við fasta samsetningu vinnuafls og regluleg laun.
- **Launavísitalan** hefur hækkað um **90%** síðan 2008 en **heildarlaunavísitalan** um **77%**. Þessi munur á vísitölunum skýrist af samdrætti í vinnutíma en það lækkar heildarlaunavísitöluna en hefur lítil sem engin áhrif á gömlu vísitöluna.

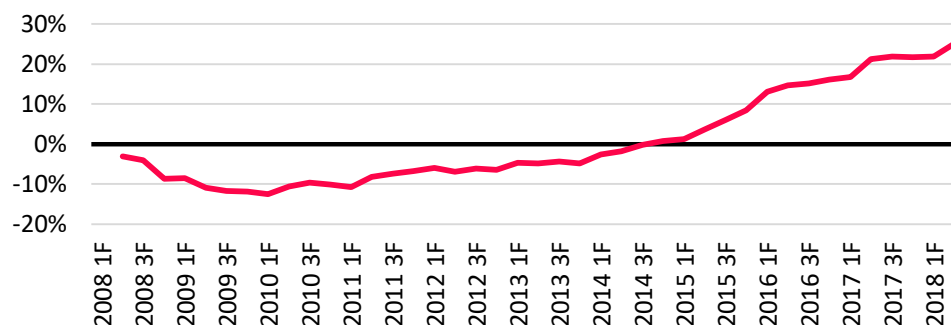

Launafólk nýtur aukins frítíma

Meðalvinnuvikan hefur styst um tæpar þrjár klukkustundir síðan 2008, hvers vegna?

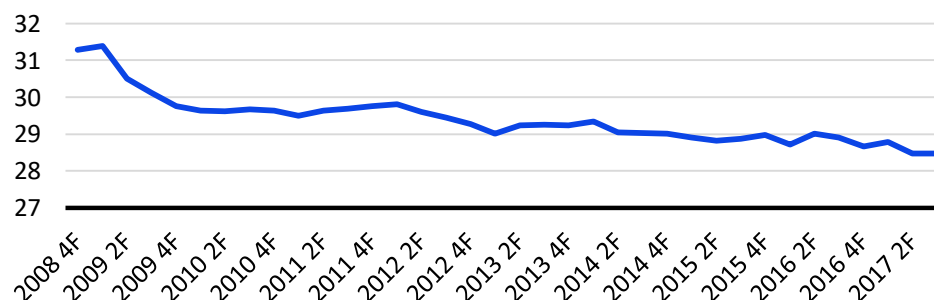
- Raunhækkunir tímakaups undanfarin ár hafa unnið upp þá raunlækkun tímakaups sem átti sér stað í kjölfar hrunsins. Á öðrum fjórðungi 2018 stóð uppsöfnuð raunhækkun síðan 2008 í 25%. Þetta gæti verið ein af ástæðunum fyrir samdrætti í vinnutíma.
- Þegar hærra tímakaup leiðir til styttri vinnutíma er talað um að tekjuáhrifin* séu staðkvæmdaráhrifunum** yfirsterkari. M.ö.o. þá neyta Íslendingar meiri frítíma þrátt fyrir að hann sé orðinn hlutfallslega dýrari. Þessi hegðun skýrist af þeirri kaupmáttaraukningu sem fylgir raunhækkun tímakaups og leiðir til þess að fólk hefur „efni“ á meiri frítíma.
- Bætt fjárhagsstaða og lægri greiðslubyrði kunna einnig að ýta undir aukinn frítíma.
- Þess ber að geta að vinnutími er ekki endilega sveigjanlegur til skamms tíma en til lengri tíma litið ætti hann að vera það og þ.a.l. getur fólk valið að vinna minna til lengri tíma litið.
- Hlutfall þeirra sem eru í hlutastarfi af heildarfjölda starfandi hefur haldist stöðugt síðan 2008 og skýrir því ekki samdráttinn í vinnutíma.

Uppsöfnuð raunhækkun reglulegs tímakaups

Meðalvinnutími þeirra sem eru starfandi

- Hlaupandi ársmeðaltal fært yfir á klst á viku

Skýringar (*): Tekjuáhrif eru áhrif tiltekinna verðbreytinga (s.s. á frítíma) á eftirspurn vegna þeirrar **breytingar á kaupmætti** sem verðbreytingin hefur í för með sér.

(**): Staðkvæmdaráhrif eiga við breytingu á eftirspurn sem má rekja til þess að **verðhlutföll** breytast þegar verð á vöru breytist.

Heimildir: Hagstofa Íslands, Vísindavefurinn og Greiningardeild Arion banka

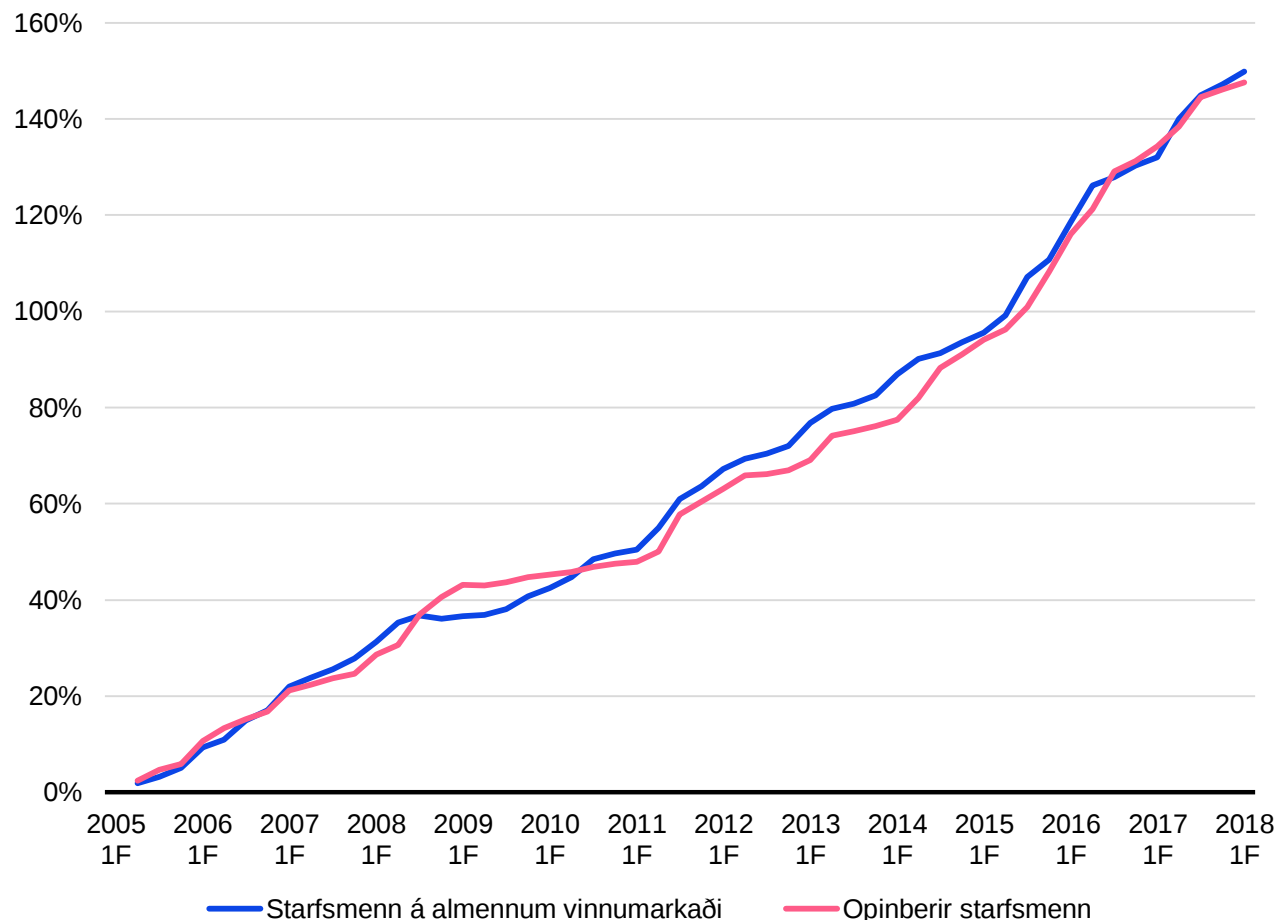

Tímakaupið hefur þróast eins milli geira

Launþróun opinberra starfsmanna hefur verið áberandi í umræðunni en út frá **gömlu vísitölunni** má sjá að **tímakaup reglulegra launa** hefur þróast nokkuð jafnt milli geira.

Breytingar á lífeyrisréttindum opinberra starfsmanna eru fyrirhugaðar út frá SALEK samkomulaginu en það skýrir að hluta til af hverju uppsöfnuð hækkun tímakaups opinberra starfsmanna náði almenna vinnumarkaðinn árið 2016.

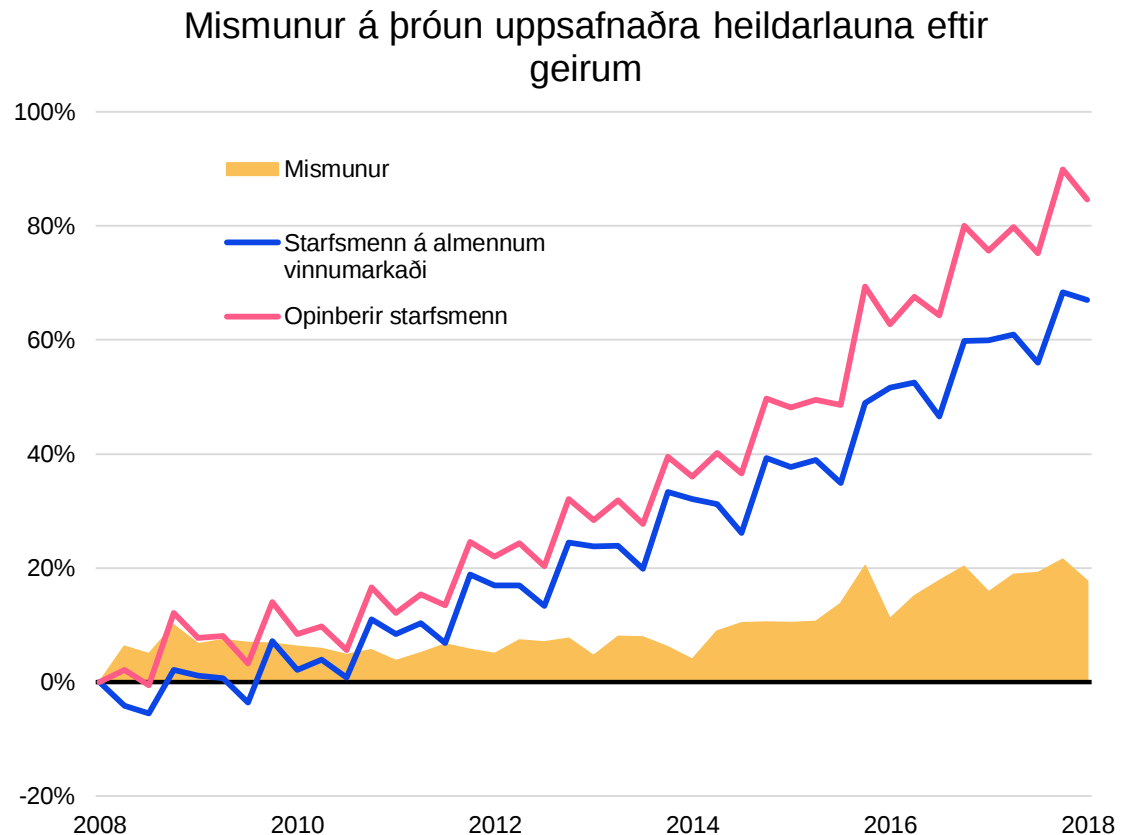
Uppsöfnuð hækkun launavísitölunnar eftir geirum

Heildarlaun opinberra starfsmanna hafa hækkað umfram aðra

Vinnutími og óreglulegar launagreiðslur líklegasta skýringin.

- Út frá ársfjórðungslegum gögnum frá 2008 og til fyrsta fjórðungs 2018 má sjá að heildarlaun á **almenna vinnumarkaðinum** hafa hækkað um **67%** en heildarlaun **opinberra starfsmanna** hafa á sama tíma hækkað um **85%**.
- Það er tvennt sem er líklegast til að skýra þetta. Annars vegar það að vinnutími opinberra starfsmanna hefur dregist minna saman en á almenna vinnumarkaðnum og hins vegar að óreglulegar launagreiðslur* séu hærri hjá opinberum starfsmönnum.

Opinberi geirinn leiðandi

Heildarlaun opinberra starfsmanna hafa hækkað umfram almenna vinnumarkaðinn stöðugt síðan 2014.

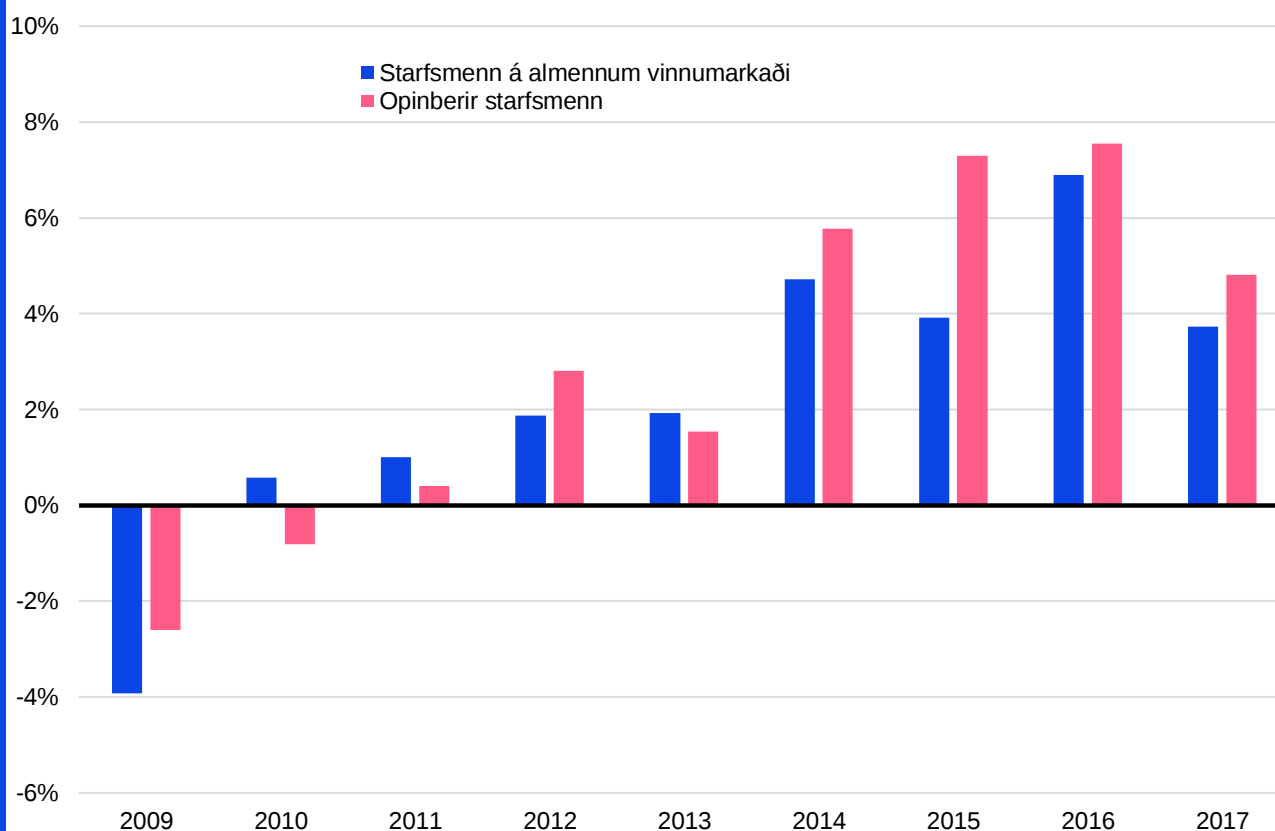
Það að gögnin séu óárstíðaleiðrétt getur valdið skekkjum t.a.m. ef greiðslur hjá hinu opinbera koma til útborgunar á öðrum tímapunktum en á almenna vinnumarkaðinum. Þessu má bæta úr með því að taka ársmeðaltal vísitölunnar. Auk þess er skynsamlegt að leiðrétta fyrir verðlagsbreytingum.

Ef þetta er gert má sjá að á tímabilinu 2008-2017 var raunhækkun heildarlauna á **almenna vinnumarkaðinum 22%** en **30% á opinbera vinnumarkaðinum**.

Út frá meðaltalsaðferðinni hefur árleg raunhækkun heildarlauna á almenna vinnumarkaðnum verið 2,3% en 2,97% hjá hinu opinbera.

Eins og áður kom fram skýrist munurinn af minni samdrætti í vinnutíma opinberra starfsmanna og/eða af óreglulegum launagreiðslum.

Raunhækkun heildarlauna eftir geira

Raunlaun hafa hækkað umfram framleiðni

Hækkun raunlauna umfram framleiðni er ósjálfbær til lengri tíma litið.

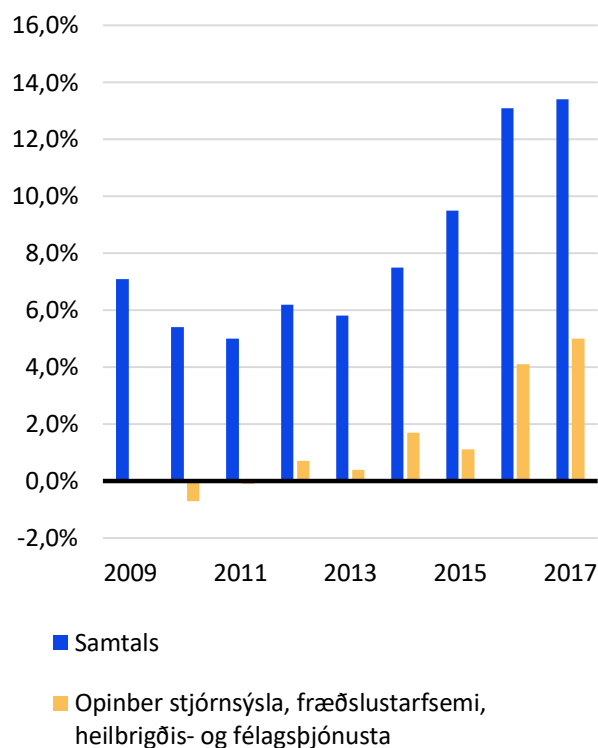
Til lengri tíma litið verða raunlaun að þróast í takt við framleiðni vinnuafis*. Í þessu samhengi er eðlilegt að líta á gömlu launavísitöluna þar sem hún lýsir tímakaupi. Rauntímakaup reglulegra launa hefur hækkað um tæplega 30% síðan 2008 bæði hjá hinu opinbera og á almenna vinnumarkaðnum. Á sama tíma hefur framleiðni opinberra starfsmanna** einungis vaxið um 5% byggt á tölum Hagstofunnar.

Til samanburðar hefur framleiðni vinnuafis almennt vaxið um 13,4% en líttill framleiðnivöxtur opinberra starfsmanna er inn í þeirri tölu og dregur meðaltalið umtalsvert niður.

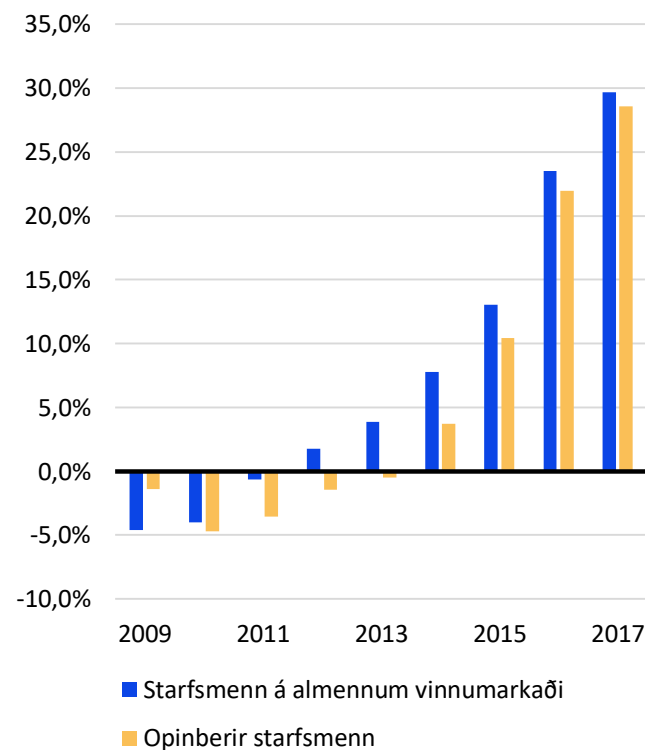
Hvort sem horft er til almenna markaðarins eða hins opinbera virðast raunlaun hafa hækkað umfram framleiðni síðastliðinn áratug, sérstaklega allra síðustu ár.

Þrátt fyrir miklar launahækkanir heilt yfir eru launahækkanir á almenna vinnumarkaðnum í töluvert betra samhengi við framleiðni en hjá hinu opinbera.

Uppsafnaður vöxtur framleiðni vinnuafis

Uppsöfnuð hækkun raunlauna - út frá launavísitölu tímakaups

Skýringar (*): Framleiðni vinnuafis er mæld sem framleiðsla á vörum og þjónustu í hlutfalli við þær vinnustundir sem fóru í það að framleiða vörurnar og þjónustuna.

(**): Flokkun opinberra starfsmanna er ekki alveg sambærileg, framleiðnin á við um opinbera stjórnsýslu, fræðslustarfsemi, heilbrigðis- og félagsþjónusta á meðan að raunlaunin eiga við um alla opinbera starfsmenn.

Athugasemd: Raungengi launa er mjög hátt hér á landi í sögulegum samanburði en hér er litið framhjá gengisáhrifum þar sem áherslan er á innlendan samanburð.

Heimildir: Bureau of Labor Statistics, Hagstofa Íslands og Greiningardeild Arion banka

Af hverju skiptir framleiðni máli?

Framleiðni ræður efnahagslegum líf skjörum til lengri tíma litið.

- Ef raunlaun hækka í kjölfar aukinnar framleiðni launamanna eykur það líf skjör í landinu. Að því gefnu að launamaðurinn sé með fastan verkefnaskammt þýðir það að hann getur notið meiri frítíma en samt skapað sömu verðmæti.
- Hækki raunlaun hins vegar umfram framleiðni dregur það úr virði launamannsins fyrir launagreiðandann og þar með arðsemi rekstursins.
- Raunlaunaþróun í landinu stýrist til lengri tíma litið af framleiðni og samkeppnishæfni samkeppnisgreina, ekki síst þeirra sem búa ávallt við stífa alþjóðlega samkeppni.
- Einkageirinn býr við meiri markaðslega samkeppni en sá opinberi heilt yfir og þ.a.l. ráða undirliggjandi þættir eins og framleiðni og samkeppnishæfni meiru um launaþróun á almenna vinnumarkaðnum en hjá opinbera geiranum. Af þessum ástæðum er almenni vinnumarkaðurinn betur til þess fallinn að vera leiðandi í launaþróun í landinu.
- Til að skapa aukinn hvata til framleiðnivaxtar innan opinbera geirans mætti tengja launaþróun opinberra starfsmanna við framleiðnivöxt að einhverju leyti. Þó getur reynst erfitt að mæla framleiðni af mikilli nákvæmni.

Samantekt

- Heildarlaunavísitalan er góð viðbót í vopnabúr greinenda við að meta launaþróun í landinu. Vísitalan er næm fyrir breytingum á vinnutíma, óreglulegum launagreiðslum og breytingum á samsetningu vinnuafls svo fátt eitt sé nefnt.
- Launavísitalan hefur hækkað um 90% síðan 2008 en heildarlaunavísitalan um 77%. Þessi munur á vísitölunum skýrist af samdrætti í vinnutíma en það lækkar heildarlaunavísitöluna en hefur lítil sem engin áhrif á vísitölu reglulegs tímakaups.
- Svo virðist vera að hærra tímakaup leiði til styttri vinnutíma en það þýðir að tekjuáhrifin séu staðkvæmdaráhrifunum yfirsterkari. M.ö.o. þá neyta Íslendingar meiri frítíma þrátt fyrir að hann sé orðinn hlutfallslega dýrari en þetta stafar af þeirri kaupmáttaraukningu sem fylgir hærra tímakaupi.
- Heildarraunlaun opinberra starfsmanna hafa vaxið umfram almenna vinnumarkaðinn á hverju ári síðan 2014. Þetta skýrist af minni samdrætti í vinnutíma og/eða hærri óreglulegum launagreiðslum.
- Hækkun rauntímakaups reglulegra launa í landinu síðustu ár hefur verið talsvert umfram framleiðnivöxt vinnuafls, sérstaklega í opinbera geiranum. Vöxtur raunlauna umfram framleiðni er ekki sjálfbær til lengri tíma lítið.

Fyrirvari

- Kynning þessi er eingöngu ætluð til upplýsinga og er ekki ætluð sem grundvöllur fyrir ákvörðunum móttakanda. Upplýsingar sem fram koma í þessari kynningu fela ekki í sér loforð eða spá um framtíðina. Bankanum ber ekki skylda til að útvega móttakanda aðgang að frekari upplýsingum en þeim sem fram koma í kynningu þessari, eða til að uppfæra þær upplýsingar sem þar koma fram. Bankanum ber ekki skylda til að leiðrétta upplýsingar, reynist þær rangar.
- Upplýsingar um bankann, dótturfélög og hlutdeildarfélög hafa ekki verið staðfestar. Kynning þessi felur ekki í sér tæmandi upplýsingar um bankann, dótturfélög eða hlutdeildarfélög hans.
- Upplýsingar sem fram koma í kynningu þessari eru byggðar á fyrirliggjandi upplýsingum, áætlunum um væntanlega þróun ytri skilyrða o.fl. Eru upplýsingarnar háðar ýmsum óvissupáttum og geta þær breyst án fyrirvara.
- Bankinn, þ.m.t. hluthafar, stjórnendur, starfsmenn og ráðgjafar þeirra, taka enga ábyrgð á þeim upplýsingum, forsendum og niðurstöðum sem fram koma í kynningunni eða upplýsingum sem eru veittar í tengslum við hana. Munu framangreindir aðilar ekki gefa yfirlýsingar um að upplýsingarnar, forsendurnar og niðurstöðurnar séu nákvæmar, áreiðanlegar eða fullnægjandi og þeir skulu ekki bera skaðabótaábyrgð á tjóni sem rekja má til þess að þær reynist ónákvæmar, óáreiðanlegar eða ófullnægjandi.
- Móttaka þessarar kynningar skal ekki talin fela í sér fjárfestingarráðgjöf af hálfu bankans.
- Með móttöku þessarar kynningar fellst móttakandi á framangreindan ábyrgðarfyrirvara.

